

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 785.7:780.614.132]:111.852

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2024-2-1>

Мирослава СТОЧАНСЬКА

доцент кафедри музичного мистецтва, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-7378-9802

Наталія ЧЕРНЕЦЬКА

кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри музичного мистецтва, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-5478-0677

Бібліографічний опис статті: Сточанська, М., Чернецька, Н. (2024). Виконавська естетика вокально-інструментального триголосося (із 25-річного досвіду творчо-виконавської діяльності тріо бандуристок «Дивоструни»). *Fine Art and Culture Studies*, 2, 3–12, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-2-1>

ВИКОНАВСЬКА ЕСТЕТИКА ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ТРИГОЛОСНЯ (ІЗ 25-РІЧНОГО ДОСВІДУ ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРІО БАНДУРИСТОК «ДИВОСТРУНИ»)

У дослідженні узагальнено багатогранні напрацювання тріо бандуристок «Дивоструни» Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк) за 25 років мистецької практики.

Мета статті полягає в комплексному дослідженні творчо-виконавської діяльності тріо бандуристок «Дивоструни», виявленні специфічних ознак виконавського стилю та особливостей репертуарної політики колективу як самобутнього регіонального представника Волині.

Методологія дослідження опирається на застосування загальнонаукових методів: аналітичного, хронологічного, узагальнювального, джерелознавчого, а також методу музикознавчого аналізу.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше висвітлено творчо-виконавський досвід одного із самобутніх представників бандурного мистецтва Волині – тріо бандуристок «Дивоструни».

Висновки. Отже, у сучасному ансамблевому виконавстві бандуристів серед камерних ансамблів найбільш поширеним і вирашним складом є вокально-інструментальне триголосося (тріо бандуристів), що є самодостатнім у «вокально-ансамблевому та інструментально-оркестровому вираженні» (за Н. Морозевич). За період 25-тирічної творчо-виконавської діяльності тріо бандуристок «Дивоструни» ВНУ імені Лесі Українки виокремилася як яскравий представник музичної культури Волинського регіону. Колектив досягнув значних мистецьких здобутків і напрацював власний виконавський стиль, який полягає в поєднанні традиційного й сучасного виконавства, вирізняється високим технічним рівнем бандурного та вокального триголосося, що доповнюється нестандартними інтерпретаційно-драматургічними підходами у творчості й переконливими музично-образними втіленнями, а також постійним пошуком нових засобів музичної виразності та застосуванням сміливих колористичних рішень.

Різновекторна діяльність «Дивострун», невтомні творчі пошуки керівниці й учасниць тріо, створення значного доробку власних авторських ансамблевих партитур (перекладення, аранжування, обробки), залучення до репертуару високодуховних зразків поетичної та музичної національної й зарубіжної спадщини, творів волинських авторів засвідчують високий патріотизм колективу та усвідомлення потужного впливу національного мистецтва на виховання студентської й учнівської молоді, а також представляють тріо ВНУ імені Лесі Українки як репрезентанта національного мистецтва та носія волинського мелосу в Україні й зарубіжжі.

Ключові слова: бандурне мистецтво; вокально-інструментальне триголосося; тріо бандуристок «Дивоструни»; творча діяльність; виконавська естетика; репертуар.

Myroslava STOCHANSKA

Associate Professor at the Music Art Department, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Avenue, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-7378-9802

Nataliia CHERNETSKA

Candidate of Art Studies, Senior Teacher at the Department of Musik Art, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Avenue, Lutsk, Ukraine, 43025

ORCID: 0000-0002-5478-0677

To cite this article: Stochanska, M., Chernetzka, N. (2024). Vykonavska estetyka vokalno-instrumentalnoho tryholossia (iz 25-richnoho dosvidu tvorcho-vykonavskoi diialnosti trio bandurystok «Dyvostruny») [Performing aesthetics of the vocal and instrumental three part harmony techniques (based on 25 years' experience in creative and performing arts of the bandura trio «Dyvostruny»)]. *Fine Art and Culture Studies*, 2, 3–12, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-2-1>

PERFORMING AESTHETICS OF THE VOCAL AND INSTRUMENTAL THREE PART HARMONY TECHNIQUES (BASED ON 25 YEARS' EXPERIENCE IN CREATIVE AND PERFORMING ARTS OF THE BANDURA TRIO «DYVOSTRUNY»)

The research summarizes the multifaceted achievements of the Bandura Trio «Dyvostruny» of Lesya Ukrainka Volyn National University (Lutsk, Ukraine) of over 25 years of artistic practice.

The purpose of the article is to conduct a comprehensive study of the creative and performing activities of the bandura Trio «Dyvostruny», to identify the specific features of its performance style and ensemble's repertoire policy that makes it an authentic regional representative of Volyn.

The research methodology is based on the use of general scientific methods: analytics, chronological arrangements, summarizing, source studies as well as the method of musicological analysis.

The scientific novelty lies in the fact that for the first time the creative and performing experience of one of the original representatives of the bandura art of Volyn – the bandura Trio «Dyvostruny» – has been studied and highlighted.

Conclusions. As the study shows an ensemble of the vocal/instrumental three part harmony is the most common and winning form of the performance among contemporary chamber bandura ensembles. It is self-sufficient in "vocal-ensemble and instrumental-orchestral expression" (according to N. Morozevich). Over the period of 25 years of creative and performing activity the Bandura Trio «Dyvostruny» of the Lesya Ukrainka University stood out as a bright representative of the musical culture of the Volyn region characterized by constant search for innovative ways of musical expressions and the use of bold and colorful arrangement solutions. The music group has reached significant artistic achievements and developed its own performance style. It is a combination of traditional and modern performance distinguished by a high technical level of bandura playing and three part vocal harmony. Complemented by unique interpretations and dramatic approaches to creativity it resulted in convincing musical vision and solid body of work.

The multi-vector activity of the Bandura Trio «Dyvostruny», tireless creative searches of the directress and ensemble members, creation of the significant authorial portfolio of ensemble scores (translations, arrangements, interpretations), inclusive repertoire of highly spiritual national and foreign poetic and musical heritage along with the works of regional Volyn authors affirm trio's high patriotism and awareness of the powerful influencer role of the national art in the education of students and younger pupils, present the University trio as an exemplary bearer of the national art and Volyn melos in Ukraine and abroad.

Key words: bandura art; vocal-instrumental three part harmony; bandura trio «Dyvostruny»; creative activity; performing aesthetics; repertoire.

Актуальність теми. Ансамблева вокально-інструментальна творчість бандуристів є абсолютно винятковим явищем і властива лише українській національній культурі. Унікальність полягає в оригінальній формі колективного музикування, а саме в ансамблевій «співогрі» (за Л. Мандзюк). Це – «...поєднання вокальної та інструментальної співсфер бандурного виконавства у цілісність камерного ансамблю, де нівелюється пріоритетність партій як серед вокальних, так і серед інструментальних, а особливо – між учасниками колективу» (Мандзюк, 2008, с. 55), а кожен учасник є співаком, акомпаніатором, ансамблістом. Ґрунтовне вивчення

концертно-виконавської спадщини творчих колективів бандуристів дасть змогу збагатити національний культурний контент та сприятиме виявленню особливостей музичної ідентичності й окремого регіону України загалом та конкретного колективу зокрема. Окрім того, висвітлення специфіки роботи відомих бандурних ансамблів матиме практичне значення для використання певного досвіду іншими митцями, що сприятиме популяризації й розвитку бандурного мистецтва та збереженню культурного надбання української нації. У цьому контексті актуальності набуває дослідження 25-річної мистецької діяльності тріо бандуристів

ток «Дивоструни» Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк). Їхній багатолітній досвід нині на часі для вивчення й упровадження в мистецтвознавчий дискурс.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ансамблеве бандурне мистецтво у ХХІ ст. стало предметом зацікавлення численних науковців, зокрема М. Березуцької, О. Бобечко, В. Дутчак, О. Кубік, І. Лісняк, Л. Мандзюк, Н. Морозевич, Т. Слюсаренко та ін. Дослідники також займаються вивченням проблем, пов'язаних із камерним ансамблевим виконавством (дует, тріо, квартет). Передусім, причини формування жіночого тріо бандуристок як унікального виду ансамблевого вокально-інструментального виконавства розглядала Л. Мандзюк (Мандзюк, 2008). Питання генези камерних ансамблевих форм жіночого бандурного виконавства висвітлювала О. Бобечко (Бобечко, 2010), яка також вивчала творчу-виконавську діяльність бандурних квартетів «Львів'янки» (Бобечко, 2011) й «Гердан» (Бобечко, 2022), дуету бандуристок «Берегиня» (Бобечко, 2020). Специфіку дуетного виконавства в бандурному мистецтві вивчала О. Кубік (Кубік, 2020). Особливості виконавської діяльності тріо бандуристок «Купава» досліджувала Т. Слюсаренко (Слюсаренко, 2023).

Мета статті полягає в комплексному дослідженні творчо-виконавської діяльності тріо бандуристок «Дивоструни», виявленні специфічних ознак виконавського стилю та особливостей репертуарної політики колективу як самобутнього регіонального представника Волині.

Виклад основного матеріалу. Нині камерна ансамблева творчість бандуристів є важливою складовою частиною української музичної культури. Жіноче вокально-інструментальне триголосся бандуристів – тріо бандуристок – сьогодні найбільш поширена й популярна форма бандурного ансамблю. Мінімальний та водночас самодостатній склад такого колективу формує достатньо повноцінний триголосний акорд у вокальних партіях і три основні функції акомпанементу у бандурних партіях: мелодія, супровід, бас (за прикладом троїстих музик). Однорідний жіночий склад ансамблю надає звучанню особливої тембральної колористики, а виконанню – вишуканості й тендіт-

ності. Дослідниця Н. Морозевич охарактеризувала тріо як «...мобільний та одночасно місткий у багатоголосовому вокально-ансамблевому та інструментально-оркестровому вираженні склад постає, мабуть, найбільш вигравшим, своєрідним та ефектно-сценічним» (Морозевич, 2003, с. 146).

Ансамблеве бандурне мистецтво Волині займає вагому нішу серед розмаїття напрямів музичної культури регіону. Активного розвитку набула діяльність камерних бандурних колективів. Уже в 60-х роках ХХ ст. відомими були квартети бандуристок Луцького училища культури під керівництвом Р. Гіщинської, які стали лауреатами Всесоюзного фестивалю самодіяльного мистецтва в Києві (1964, 1967), один із них брав участь у звіті Волинської області в Києві (1966) (Чернецька, 2012, с. 125). Традиція функціонування камерних форм активно розвивалася в Луцькому педінституті імені Лесі Українки: квінтет бандуристок «Дивоструни» під орудою М. Сточанської став лауреатом ІІ премії Першого Всеукраїнського конкурсу бандуристів – студентів педагогічних ВНЗ України (Луцьк, 1992). Численні студентські колективи малих ансамблевих форм функціонували й у Луцькому державному музичному училищі, що передбачено навчальною програмою.

На початку 90-х рр. ХХ ст. тріо викладачів-бандуристів Луцького музичного училища (Л. Рихлюк, М. Федосюк та Л. Нагорна) також дарувало своє мистецтво волинянам. Певний час при Луцькому міському будинку культури діяло тріо бандуристок (Л. Євсеєнко, В. Лизун, Т. Трубайло), згодом – тріо в іншому складі (Г. Грицай, Л. Євсеєнко, А. Куцевич) (Чернецька, 2012, с. 127–128). Яскравою сторінкою в мистецькому житті Волині була творчість тріо бандуристок Луцького міського будинку культури в складі І. Ольшевської, Л. Войнаровської, М. Сточанської (1984–1995) – лауреата Всесоюзного та республіканських конкурсів, дипломанта Міжнародного фестивалю народної музики в Югославії (там само, с. 131). Із 2005 р. відомими на Волині й зарубіжжі стало вокально-інструментальне тріо «Лелія» Луцького районного будинку культури (О. Чуріна, О. Богдан-Опейда, Л. Старенкова).

Серед розмаїття камерних бандурних колективів Волині від початку 2000 рр. до сьогодні

є тріо бандуристок «Дивоструни» ВНУ імені Лесі Українки.

Продовжуючи діяльність студентських ансамблів малих форм у Луцькому педінституті імені Лесі Українки при капелі бандуристів «Дивоструни» (засновник і керівник М. Сточанська з 1984 р.) згодом виокремився самостійний мистецький колектив – тріо бандуристок «Дивоструни». Після успішного виступу в проєкті «Різдвяні вечори інституту мистецтв» (1999), започаткованому й неодноразово проведеному у ВНУ імені Лесі Українки, цей колектив став працювати з окремою концертною програмою.

Учасницями тріо «Дивоструни» в різні роки були випускниці класу М. Сточанської: Наталія Никитюк-Чернецька, Олена Нагірна-Федотова, Анна Трач, Катерина Ковальчук, Алла Омельчук-Клімук, Ольга Разумовська, Жанна Генсіровська-Гапанюк. Нині тріо функціонує за участі Алли Клімук, Катерини Ковальчук, Наталії Чернецької.

До свого 25-ліття колектив прийшов зі значними здобутками. Незважаючи на сучасні випробування (світова пандемія, російсько-українська війна), які, на жаль, постійно корегують крайні плани колективу, вважаємо доцільним поділитися набутим унікальним досвідом творчо-виконавської діяльності тріо бандуристок «Дивоструни».

У своїй мистецькій практиці тріо «Дивоструни» керуються цінним досвідом фундаторів професійного бандурного мистецтва ХХ ст. (Г. Хоткевич, В. Кабачок, В. Герасименко, С. Баштан та ін.) й продовжують пошуки нового довершеного звучання, прагнуть щонайповнішого втілення творчого потенціалу.

Упродовж функціонування колектив постійно працює над **зростанням професійного рівня**, удосконалюючи виконавську техніку співу та гри на інструменті, відшліфовуючи ансамблю «співогру» й сценічну майстерність.

З особливою відповідальністю мисткині відносяться до якості виконання кожного з творів. У роботі колективу, як зазначав композитор М. Стефанишин, «...на перше місце ставиться інтонування під час співу та гри, чистота строю, ювелірно відпрацьовується дикція, ...колектив домагається пластичного фразування та детального нюансування. Дуже копітка і серйозна

робота ведеться над тембральним звучанням, кантиленою, співацьким диханням» (Стефанишин, 2016, с. 74).

Високий мистецько-виконавський рівень волинських бандуристок засвідчують перемоги на престижних міжнародних і всеукраїнських конкурсах та фестивалях (очно й у форматі online), а також численні позитивні відгуки членів журі конкурсів та відомих сучасних музикантів-бандуристів (Гуменюк, 2006; Семенюченко, 2007).

Високу фахову майстерність колективу підтверджують численні виступи, концерти-звіти, концерти-лекції, презентація українського мистецтва за кордоном (Польща, Німеччина), запис 16 CD- і DVD-дисків, численні відгуки в пресі. Одним із таких прикладів є вислів І. Ольшевського зі статті про творчий концерт-звіт колективу: «Найперше, що приваблює у цьому дивовижному тріо – тонке відчуття естетичного смаку. Вокал виконавиць, майстерне професійне володіння інструментом, дивовижна манера перевтілення – якраз той синтез, що зветься справжнім мистецтвом» (Ольшевський, 2011).

Із 2017 р. колектив працює як **творчо-мистецька лабораторія** «Тріо бандуристок “Дивоструни” ВНУ імені Лесі Українки» під керівництвом М. Сточанської і ставить перед собою комплекс завдань: створення нового репертуару для ансамблів бандуристів, участь у навчальному процесі, концертно-просвітницька діяльність, запис аудіо- та відеотворів, пропагування високодуховних зразків вітчизняної музичної й поетичної спадщини серед студентської молоді, усебічна популяризація жанру та інше.

Одним із вагомих векторів діяльності колективу є створення керівницею й учасницями тріо власних авторських творчих робіт (перекладення, аранжування, обробка музичних творів) із метою поповнення репертуару аматорських і професійних ансамблів бандуристів України новими навчальними та концертними композиціями.

Новостворені ансамблеві партитури різняться застосуванням прийомів інструментування, фактурою викладу нотного тексту, рівнем складності виконання, особливостями використання засобів музичної виразності тощо. Показово, що кожна з творчих робіт проходить досить тривалий шлях – «від задуму

до втілення» – на спільних репетиціях-обговореннях, що включає такі етапи: добір твору, написання ансамблевої партитури, практичне ознайомлення з новоствореним текстом, корегування нотного матеріалу, комп'ютерний набір, вивчення та інтерпретація, апробація на сцені, опублікування, запис аудіо/відео. Отже, усі опубліковані й оприлюднені твори колективу попередньо детально «виношуються» та «викристалізуються» в колективній творчій співпраці.

У такій поетапності здійснюються всі перекладення, аранжування, обробки музичних творів, обраних до репертуару тріо «Дивоструни». За період творчої діяльності колективу створено понад 70 авторських творчих робіт, найкращі з них увійшли до п'яти книг, як-от: навчально-репертуарний посібник «Земле, моя, земле, я люблю тебе» (Сточанська, 2009); збірники ансамблевих партитур творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни» – «3 Різдом Христовим вінуємо щиро!» (Сточанська, 2011a); «Лесі Українці» (Сточанська, 2011b); «Пахнуть роси тишею» (Сточанська, 2011c); «Напровесні» (Сточанська, 2014). Зазначені вище видання є, передусім, добірками навчального та концертного репертуару з методичними вказівками для професійних й аматорських бандурних колективів та водночас презентаційними альбомами (видання містять CD- або DVD-диски та фотоматеріали).

Вважаємо, що новим й корисним доповненням до вищевказаних книг є наявність саме *аудіозаписів творів*, які розміщені в певному виданні. Записи композицій здійснені у волинських студіях звукозапису провідними волинськими майстрами – П. Завадою, Р. Сорокою, А. Жирновим. Адже прослуховування CD-диска з аудіозаписом усього музичного матеріалу (за бажанням, композиції можна почути також у YouTube) має на меті доповнити візуальні та уявні враження зацікавлених молодих бандуристів від перегляду партитур і, передусім, спонукати до ефективного ознайомлення, а також продуктивного вивчення й успішного виконання обраного музичного твору з репертуару тріо бандуристок. Ще однією особливістю видань є вміщення *фотоальбомів*, де зафіксовано пам'ятні моменти з історії колективу, творчі зустрічі з мистецькою елітою, політичними діячами Волині, України, зарубіжжя.

Творчі роботи (перекладення, аранжування, обробки), виконані у творчо-мистецькій лабораторії «Тріо бандуристок Дивоструни» активно використовуються у навчальному процесі ВНУ імені Лесі Українки й інших мистецьких закладів України.

Прикметно, що представниці колективу є членкинями Волинської обласної організації Національної ліги українських композиторів (далі – НЛУК): М. Сточанська – із 1998 р., О. Нагірна – із 2004 р., Н. Никитюк – із 2006 р.) і мають значний особистий творчий доробок (Музичук, 2006). На концертах-звітах композиторів Волині ці творчі композиції мисткинь завжди отримували схвальну оцінку колег-музикантів (Вербич, 2001; Ігнатова, 2006).

Голова Волинської організації НЛУК, заслужений діяч мистецтв України М. Стефанишин так висловлювався про ці творчі роботи: «Інструментування та обробки М. Сточанської та її вихованок відрізняються логічністю текстового викладу, тонким відчуттям стилю, форми, характеру виконуваних творів» (Стефанишин, 2016, с. 73); «... Винахідливі аранжування, новизна викладу та свіжість інтерпретацій вражають... Слід сказати, що досягненню своєрідного звучання цього колективу сприяє велика увага до інструмента... Максимально використано звукові й технічні можливості бандури. Їхні супроводи насичені, звучать орнаментально, повно, різнобарвно змальовують цікаві, змістовні, сильні динамічні образи, відрізняються тонким музичним смаком, а також зручні для виконання» (там само, 2016, с. 76).

Виконавська естетика тріо «Дивоструни» вирізняється особливим ставленням до інструментального супроводу. Відзначимо багатоярусність бандурної партитури й різноманітну функціональність партій. Важливим складником успішного виконання пісні є логічне поєднання вокальної та інструментальної ліній, досягнення фактурного й звукового балансу між ними.

Яскравою рисою виконавської манери колективу є високий технічний рівень бандурного та вокального триголосся: «Напровесні» (аранж. А. Клімук) (Сточанська, 2014, с. 6–12), «Тополина баркарола» (аранж. М. Сточанської) (Сточанська, 2009, с. 29–36), «Козацькі могили» (аранж. М. Сточанської) (там само, с. 47–62),

«Чорнобривці» (аранж. А. Клімук) (Сточанська, 2011с, с. 100–112) й ін.

Окрім того, у створених композиціях особливу увагу приділено взаємодоповненню та єдності вокальної й інструментальної ліній, а також переконливості і яскравості інтерпретаційного викладу: «Така її доля» (обр. О. Нагірної) (Сточанська, 2005, с. 234–241), «Пісня про рушник» (аранж. Н. Никитюк) (Сточанська, 2009, с. 164–174), «Гомоніла Україна» (аранж. М. Сточанської) (там само, с. 63–74), «Чуєш, брате, мій» (аранж. М. Сточанської) (там само, с. 100–106) та ін.

Під час виконання створених партитур головним завданням є відтворення довершеної музично-образної картини в кожному з творів, дотримання логічності драматургічного розвитку з яскравою кульмінацією, чіткості музичної побудови. Загалом колектив намагається досягати витонченості трактування музично-образної сфери, глибокої емоційності кожного з творів. Прикладом можуть слугувати: «Не спи, моя рідна земля» (аранж. О. Нагірної) (Сточанська, 2009, с. 119–126), «Літо» (аранж. Н. Никитюк) (Сточанська, 2011с, с. 68–74), «Недумано, негадано» (аранж. О. Разумовської) (Сточанська, 2014, с. 53–59), «Безсмертник» (аранж. А. Клімук) (там само, с. 13–27), «Сміються-плачуть солов'ї» (обр. О. Разумовської) (там само, 2014, с. 86–93) та ін.

Під час створення нових композицій задля яскравої виражальності й оригінальності практикується об'єднання кількох творів у так званій «віночок». Обрані номери розміщуються відповідно до задуму та образного змісту й поєднуються в одну композицію, зазвичай, за принципом контрастності або наскрізного розвитку. Прикладом таких творів є «Віночок німецьких різдвяних пісень» (обр. А. Клімук), «Віночок українських колядок» (обр. М. Сточанської) (Сточанська, 2009, с. 133–139), «Віночок повстанських пісень» (обр. Н. Никитюк, М. Сточанської) (там само, с. 107–118) та ін.

Загалом потрібно зазначити, що «Дивострунам» притаманна **вишукано-елегантна виконавська манера**. Окрім відповідного музичного трактування й інтерпретаційно-художньої подачі виконуваних творів, цьому сприяє використання в колективі якісного інструментарію – бандур «Львів'янка» конструкції В. Герасименка. Це забезпечує єдину тембральну

колористику, динамічну збалансованість, надає саме вишукано-елегантного «клавесинного» звучання, притаманного інструментам конструкції видатного Майстра.

Характерно, що колектив завжди використовує багатогранний підхід до творчо-мистецької діяльності. Орієнтуючись на запити численної аудиторії, у репертуарі тріо поряд із творами академічного спрямування простежено композиції сучасної естрадно-популярної музики. Сміливо експериментує з аранжуваннями відомих пісень учасниця колективу Алла Клімук. Однак у вишуканих аранжуваннях та елегантних інтерпретаціях «Дивострун» естрадні композиції виходять за рамки розважальної музики й розраховані все ж таки на інтелектуального слухача.

Прикладами таких композицій в обробках та аранжуваннях А. Клімук є такі, як «Минає день» (М. Мозговий, вірш Ю. Рибчинського) (Сточанська, 2014, с. 67–76), «Відвідини» (мелодія О. Богомолець, вірш Л. Костенко) (там само, с. 28–52), «І як тепер тебе забути?» (мелодія О. Богомолець, вірш Л. Костенко) (там само, с. 60–66), «Пахне м'ята» (Г. Татарченко, вірш В. Крищенка) (там само, с. 99–110), «Чорнобривці» (В. Верменич, вірш М. Сингаївського), «Незабутній вальс» (І. Шамо, вірш Д. Луценка) (там само, с. 113–137), «Пісенний водограй» (В. Івасюк), «Як я люблю тебе» (І. Поклад, вірш Д. Луценка), «Ще не час летіти до небес» (А. Капраль), «Мить» (С. Вакарчук, аранж. Н. Чернецької) та ін.

Названим композиціям притаманно застосування сучасних засобів музичної мови, а саме: смілива гармонізація музичного тексту, ускладнена метро-ритмічна канва, синкопований метроритмічний малюнок, що є типовими ознаками, які й наближають манеру виконання колективу до естрадної.

Привертає увагу й смілива **виконавська стилістика** колективу – **естрадизація** (за Т. Слюсаренко) вокально-інструментального викладу (цікаві нетрадиційні складні метроритмічні побудови, сонорні ефекти) та **театралізація** виконання (епізоди з мелодекламацією, вигук «трррррйох!», «скоромовки», підстукування підборами тощо). Не менш цікаве застосування сміливих виконавських експериментів (уключення музичних цитат, епізоди *a cappella*, фактурні й динамічні контрасти, вокальне акор-

дове *glissando* із заключним акцентом) та застосування епізодичних інструментів для нового тембрального звучання (тамбурин, трикутник, маракас «дощ», ребро тощо). Прикладом уключення до творів музичних «родзинок» можуть слугувати такі композиції, як «Молитва» (Г. Татарченко, вірш В. Крищенко, аранж. А. Клімук), цитатою є інструментальне проведення «Lacrimoso» з «Реквієму» В. А. Моцарта (Сточанська, 2011b, с. 22–34); «Молитва за Україну» (М. Стефанишин, вірш Л. Засядко, аранж. Н. Чернецької) – епізод молитви «Господи, помилуй» *a capella* (там само, с. 35–44); «Незабутній вальс» (І. Шамо, вірш Д. Луценка, аранж. А. Клімук) – цитатою є інструментальне проведення початкової мелодії з «Дніпровського вальсу» (там само, с. 113–137); «Віночок українських колядок» та «Що то за предиво» (обр. М. Сточанської) – імітація дзвонів у інструментальній та вокальній партіях (Сточанська, 2009, с. 133–139; там само, с. 145–150); «Волинські веснянки» (обр. М. Стефанишина) – акордове *glissando*, «скоромовки»; «Волинські співанки» (обр. О. Нагірної) – інструментальне проведення теми «волинський козачок», підстукування підборами, вигуки: «тррррйох!» (там само, с. 188–205); «Весняна фантазія» (Г. Менкуш, аранж. М. Сточанської) – застосування металофона, тамбурина, трикутника, маракасу «дощ»; «Мелодія» (М. Скорик, аранж. М. Сточанської) – використано ребро-най.

Суттєва увага під час створення композицій приділяється *бандурному супроводу*, який, «... залежно від загального задуму, драматургії твору, ... набуває відповідного смислового значення. Він може пасивно “тримати педаль”, легко “підтримувати” спів, або вторити йому, а може бути “рівноправним партнером”, або бути незалежним, насиченим» (Сточанська, 2005, с. 7). За необхідності, супровід створених партитур відіграє активну роль у загальному звучанні, підсилює художньо-образний зміст, надає особливого колориту. У таких випадках часто яскраво виражено багатофункціональність інструментальних партій бандурної партитури (мелодія, протискладення, гармонічна педаль, гармонічно-ритмічна фігурація, басова лінія), що разом із використанням різних регістрів, різноманітності фактури викладу та відповідного динамічно-агогічного плану забезпечать повноту оркестрового звучання.

Усі ці чинники разом з інтонаційною, тембральною, динамічною та агогічною злагодженістю ансамблевої «співогри» й переконливістю виконання забезпечують довершене звучання композицій і визнання вимогливого слухача. Концертне виконання творів доповнюють оригінальні сценічні костюми (кілька комплектів) та застосування вертикальних підставок для інструментів. Композитор М. Стефанишин наголошував, що, «слухаючи чарівний спів у супроводі бандур, захоплюєшся високим мистецтвом, насолоджуєшся красою дівочих голосів, срібнозвучком бандур, незрівнянним артистизмом та щирістю виконання, милуєшся прекрасним вишитим строєм та вродою молодих волинянок. Це тріо варте того, аби стояти в перших рядах кращих співочих колективів» (Стефанишин, 2016, с. 74).

«Дивоструни» ВНУ імені Лесі Українки продовжують і розвивають деякі риси виконавської манери відомого волинського тріо бандуристок Луцького міського Будинку культури (1984–1995), учасницею якого була Мирослава Сточанська. Характерну ознаку їхньої виконавської творчості – застосування нового типу бандурного-оркестрового супроводу – упроваджено й у роботі тріо «Дивоструни». Тому цей колектив можна вважати послідовниками тріо бандуристок Будинку культури м. Луцька.

Репертуарна політика колективу (понад 130 творів) спрямована на збереження й пропагування національної духовної музичної спадщини. Саме тому до репертуару включено твори патріотичного спрямування, духовні, історичні та народні пісні, а також високохудожні зарубіжні (мовою оригіналу) й естрадні композиції. Аналізуючи репертуар, робимо висновок, що величезна музична палітра виконуваних композицій пронизана темами України, її історії, Незалежності, ідентичності, високого поетичного слова (Т. Шевченко, Леся Українка, Л. Костенко, В. Сосюра, О. Теліга, В. Крищенко та ін.), потужної енергетики музичної класичної естетики (Ф. Шуберт, М. Лисенко, Я. Степовий, К. Стеценко, М. Скорик й ін.), витонченої лірики (П. Майборода, А. Кос-Анатольський, І. Шамо та ін.). Також до репертуару включено твори сучасних композиторів й естрадні пісні з багатством їх ритмічних, гармонічних, фактурних вирішень (В. Тиможинський, М. Моз-

говий, С. Фоменко, С. Вакарчук). На підтвердження вищесказаного, як приклад, наведемо цитату зі статті В. Вербича: «треба бачити, як трепетно-вдячно сприймаються ...тисячами глядачів-слухачів, як воскресають у поглядах віра і любов... як волинянки-красуні вирятовують мелодією та піснею співвітчизників... вони мають у душах Україну» (Вербич, 2005).

Вагому частину репертуару колективу становлять твори *волинських авторів* музики й слова, а також *волинський мелос*: «Веснівка» (В. Тиможинський, вірш М. Шашкевич), «Горить моє серце» (М. Стефанишин, вірш Лесі Українки), «Волинські веснянки» (обр. М. Стефанишина), «Лесі Українці» (І. Берестюк, вірш Л. Михальчук) (Сточанська, 2011b, с. 11–21), «Пахнуть роси тишею» (В. Чинч, вірш О. Богачука) (Сточанська, 2011c, с. 11–16), «Чебреці» (А. Клімук, вірш В. Гея) (Сточанська, 2014, с. 77–85), «Волинські співанки» (обр. О. Нагірної) (Сточанська, 2009, с. 188–205), «У Волині очі сині» (О. Дем'янчук, вірш С. Олексеюк) (там само, с. 175–183), «Волиняночка» (О. Каліщук) (там само, с. 184–187).

Колектив залюбки включає до репертуарного списку твори інструментальної музики: «Запорізький марш» (Є. Адамцевич), «Думарапсодія» (О. Яковчук), «Спогади» (О. Герасименко, аранж. Н. Чернецької), «Весняна фантазія» (Г. Менкуш, аранж. М. Сточанської) (Сточанська, 2009, с. 220–235), «Квіти моря» (мелодія групи «Ера», аранж. О. Нагірної) (там само, с. 206–219), «Пісня про таємничий сад» (Р. Ловланд, аранж. О. Разумовської) (Сточанська, 2014, с. 111–116), «Мелодія» (М. Скорик, аранж. М. Сточанської) та ін.

До репертуару колективу входять і твори *a cappella*: молитви, колядки, народні пісні тощо. Серед яскравих номерів потрібно назвати «Червоні маки» (І. Недільський, вірш Р. Савицького), «Білі лебеді» (О. Білаш, вірш М. Ткача), «Горить моє серце» (М. Стефанишин, вірш Лесі Українки), «Волинські веснянки» (обр. М. Стефанишина) та ін.

Творчо-виконавська діяльність тріо бандуристок «Дивоструни» епізодично висвітлювалася на сторінках регіональної й зарубіжної періодичної преси, популярних і наукових видань, мережі «Інтернет» (В. Вербич, Н. Гуменюк, І. Лісняк, І. Ольшевський, З. Пахолок, М. Стефанишин, А. Філатенко, Ю. Шеремета та ін.).

Також практичну творчо-мистецьку діяльність керівниці та колективу зафіксовано в Літописі досягнень сучасної України «Успішні професіонали України» (2018, с. 104–105) та в Українській музичній енциклопедії (2023, с. 627–628).

Тріо «Дивоструни» комунікує з аудиторією через соціальні мережі: має офіційний сайт (<https://divostruni4.webnode.com.ua>) та власну сторінку в мережі Facebook, понад 60 відеотворів розміщені в YouTube.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, у сучасному ансамблевому виконавстві бандуристів серед камерних ансамблів найбільш поширеним і вирашним складом є вокально-інструментальне триголосся (тріо бандуристів), що є самодостатнім у «вокально-ансамблевому та інструментально-оркестровому вираженні» (за Н. Морозевич). За період 25-річної творчовиконавської діяльності тріо бандуристок «Дивоструни» ВНУ імені Лесі Українки виокремилися як яскравий представник музичної культури Волинського регіону. Колектив досягнув значних мистецьких здобутків і напрацював власний виконавський стиль, який полягає в поєднанні традиційного й сучасного виконавства, вирізняється високим технічним рівнем бандурного та вокального триголосся, що доповнюється нестандартними інтерпретаційно-драматургічними підходами у творчості й переконливими музично-образними втіленнями, а також постійним пошуком нових засобів музичної виразності та застосуванням сміливих колористичних рішень.

Різновекторна діяльність «Дивострун», невтомні творчі пошуки керівниці й ансамблісток, створення значного доробку власних авторських ансамблевих партитур (перекладення, аранжування, обробки), залучення до репертуару високодуховних зразків поетичної та музичної національної й зарубіжної спадщини, творів волинських авторів засвідчують високий патріотизм колективу та усвідомлення потужного впливу національного мистецтва на виховання студентської й учнівської молоді, а також представляють тріо бандуристок як репрезентанта національного мистецтва та носія волинського мелосу в Україні й зарубіжжі. Перспективи подальших досліджень пов'язані з потребою вивчення інших аспектів діяльності мистецького колективу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бобечко О. Витоки і розвиток камерних ансамблевих форм жіночого бандурного виконавства. *Вісник Прикарпатського університету імені В. Стефаника. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2009–2010. Вип. 17–18. С. 332–339. URL: <https://art.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/9/2018/02/visnyk-myst-2009-17-18.pdf> (31.01.2024)
2. Вербич В. Волинянки завойовують Німеччину, або диво Мирослави Сточанської. *Сім'я і дім*. 2005. № 30 (449). С. 9.
3. Вербич В. Пісня як доля. *Луцький замок*. 12.07.2001. С. 3.
4. Гуменюк Н. «Дивоструни» – найкращі. *Віче*. 27.12.2007. С. 7.
5. Ігнатова Л. Віват, таланти. *Луцьк молодий*. 2006. Ч. 19 (39). С. 4
6. Кубік О. Є. Специфіка дуету як ансамблевої форми сучасного бандурного мистецтва. *Музичне мистецтво і культура : науковий вісник Одеської національної музичної академії ім. А. В. Нежданової*. 2020. Вип. 31. Кн. 1. С. 42–56. URL: <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2020-31-1-4> (03.02.2024)
7. Літопис досягнень сучасної України : «Успішні професіонали України». Київ : Альфа-Віта, 2018. 128 с. : іл.
8. Мандзюк Л. Жіноче тріо бандуристок як національно-мистецький феномен. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: зб. наук. пр.: наук. записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 14. Рівне : РДГУ, 2008. С. 54–58.
9. Морозевич Н. Бандурне мистецтво як культурне надбання сучасності : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Одеса, 2003. 177 с.
10. Музичук П. Десятирічний ювілей обласної організації ліги українських композиторів. *Луцький замок*. 2006. № 20. С. 5.
11. Ольшевський І. Пісенне свято «Дивострун». *Наш Університет*. 2011. Ч. 9 (62). С. 8.
12. Семенюченко О. Невтрачені цінності. *Культура і життя*. 2007. № 11. С. 3.
13. Стефанишин М. Я щиро вдячний долі: спогади і статті. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 141 с.
14. Сточанська М. П. Вокальні ансамблі у супроводі бандур (перекладення, аранжування, обробка) : навч.-метод. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. 274 с.
15. Сточанська М. Земле, моя, земле, я люблю тебе (ансамбль бандуристів): навч.-репертуар. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. 264 с., іл. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12385> (05.02.2024)
16. Сточанська М. З Різдвом Христовим вінуємо щиро! : зб. ансамблевих партитур (обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». Луцьк : Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011а. 100 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12386> (10.02.2024)
17. Сточанська М. Лесі Українці : зб. ансамблевих партитур (перекладення, аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». Луцьк : Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011б. 132 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12378> (12.02.2024)
18. Сточанська М. Пахнуть роси тишею : зб. ансамблевих партитур (аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». Луцьк : Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011с. 158 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12387> (13.02.2024)
19. Сточанська М. Напровесні : зб. ансамблевих партитур (аранжування, обробка) творів із репертуару тріо бандуристок «Дивоструни». Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. 128 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12388> (12.02.2024)
20. Слюсаренко Т. Шляхи становлення та особливості виконавської практики тріо бандуристок «Купава» (до 25-річчя творчої діяльності). *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*. 2023. № 49. С. 99–106. URL: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.49.2023.293292> (14.02.2024)
21. Українська музична енциклопедія / голова редкол.: Г. Скрипник [та ін.]. Т. 6. Київ : ІМФЕ ім. М. Рильського НАН України, 2023. 680 с. URL: https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/dovidkovi/2023/ume_6.pdf (20.02.2024)
22. Чернецька Н. Г. Бандурне мистецтво в контексті музичної культури Волині ХХ–початку ХХІ ст. : дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2012. 290 с.
23. Чернецька Н. Г. Специфіка діяльності творчо-мистецької лабораторії в освітньому закладі ХХІ ст. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв* : зб. наук. праць. Вип. 32. Київ, 2015. С. 120–125.

REFERENCES:

1. Bobechko O. (2009–2010). Vytoky i rozvytok kamernykh ansamblevykh form zhinochoho bandurnoho vykonavstva [Origins and development of chamber ensemble forms of female bandura performance]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu imeni V. Stefanyka. Mystetstvoznnavstvo*. Issue 17–18, 332–339. Retrieved from <https://art.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/9/2018/02/visnyk-myst-2009-17-18.pdf> [in Ukrainian].

2. Verbych V. (2005). Volynianky zavoioviuit Nimechchynu, abo dyvo Myroslavy Stochanskoï [Volyn women conquer Germany] *Simia i dim*, 30 (449), 9 [in Ukrainian].
3. Verbych V. (2001). Pisnia yak dolia [A song is like fate]. *Lutskyyi zamok*, (12.07.), 3 [in Ukrainian].
4. Humeniuk N. (2007). «Dyvostruny» – naikrashchi [«Dyvostruny» are the best]. *Viche*, (27.12.), 7 [in Ukrainian].
5. Ihnatova L. (2006). Vivat, talanty [Vivat, talents]. *Lutsk molodyi*, 19 (39), 4 [in Ukrainian].
6. Kubik O. Ye. (2020). Spetsyfika duetu yak ansamblevoi formy suchasnoho bandurnoho mystetstva [Specificity of the duet as an ensemble form of modern bandura art]. *Muzychne mystetstvo i kultura: naukovyi visnyk Odeskoi natsionalnoi muzychnoi akademii im. A. V. Nezhdanovoi*. Issue 31, 42–56. Retrieved from <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2020-31-1-4> [in Ukrainian].
7. Sheremeta, Yu. A. (2018). Litopys dosiahnen suchasnoi Ukrainy: «Uspishni profesionaly Ukrainy» [Successful professionals of Ukraine]. Kyiv: Alfa-Vita [in Ukrainian].
8. Mandziuk L. (2008). Zhinoche trio bandurystok yak natsionalno-mystetskyi fenomen [The female bandura trio as a national artistic phenomenon]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*: zb. nauk. pr.: naukovy zap. Rivnenskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu. Issue 14, 54–58 [in Ukrainian].
9. Morozevych N. (2003). Bandurne mystetstvo yak kulturne nadbannia suchasnosti [Bandura art as a cultural asset of modern times]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
10. Muzychuk P. (2006). Desiatoryichnyi yuvilei oblasnoi orhanizatsii lihy ukrainskykh kompozytoriv [Ten-year anniversary of the regional organization of the league of Ukrainian composers]. *Lutskyyi zamok*, 20, 5 [in Ukrainian].
11. Olshevskyy I. (2011). Pisenne sviato «Dyvostrun» [Song festival «Dyvostruny»]. *Nash Universytet*, 9(62), 8 [in Ukrainian].
12. Semeniuchenko O. (2007). Nevtracheni tsinnosti [Unlost values]. *Kultura i zhyttia*, 11, 3 [in Ukrainian].
13. Stefanyshyn M. (2016). Ya shchyro vdiachnyi doli: spohady i statti [I am sincerely grateful to fate]. Lutsk: Vezha-Druk [in Ukrainian].
14. Stochanska M. P. (2005). Vokalni ansambli u suprovodi bandur (perekladennia, aranzhuvannia, obrobka) [Vocal ensembles accompanied by bandura]: navch.-metod. posib. Lutsk: RVV «Vezha» Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
15. Stochanska M. (2009). Zemle, moia, zemle, ya liubliu tebe (ansambl bandurystiv) [Earth, my earth, I love you (bandura ensemble)]: navchalno-repertuarnyi posib. Lutsk: RVV «Vezha» Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12385> [in Ukrainian].
16. Stochanska M. (2011a). Z Rizdvom Khrystovym vinshuiemo tebe! [We sincerely wish you a Merry Christmas!]: zb. ansamblevykh partytur (obrobka) tvoriv iz repertuaru trio bandurystok «Dyvostruny». Lutsk: Volyn. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12386> [in Ukrainian].
17. Stochanska M. (2011b). Lesi Ukraintsi [Lesi Ukrainians]: zb. ansamblevykh partytur (perekladennia, aranzhuvannia, obrobka) tvoriv iz repertuaru trio bandurystok «Dyvostruny». Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12378> [in Ukrainian].
18. Stochanska M. (2011c). Pakhnut rosy tysheiu [The dew smells of silence]: zb. ansamblevykh partytur (aranzhuvannia, obrobka) tvoriv iz repertuaru trio bandurystok «Dyvostruny». Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12387> [in Ukrainian].
19. Stochanska M. (2014). Naprovesni [In the spring]: zb. ansamblevykh partytur (aranzhuvannia, obrobka) tvoriv iz repertuaru trio bandurystok «Dyvostruny». Lutsk: Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky. Retrieved from <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12388> [in Ukrainian].
20. Sliusarenko T. (2023). Shliakhy stanovlennia ta osoblyvosti vykonavskoi praktyky trio bandurystok «Kupava» (do 25-richchia tvorchoi diialnosti) [Ways of formation and peculiarities of performance practice of the bandurist trio «Kupava»]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu kultury i mystetstv. Serii: Mystetstvoznavstvo*, 49, 99–106. Retrieved from <https://doi.org/10.31866/2410-1176.49.2023.293292> [in Ukrainian].
21. Skrypnyk, H. (2023). Ukrainska muzychna entsyklopediia [Ukrainian musical encyclopedia]. Vol. 6. Kyiv: IMFE im. M. Rylskoho NAN Ukrainy. Retrieved from https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/dovidkovi/2023/ume_6.pdf [in Ukrainian].
22. Chernetska N. H. (2012). Bandurne mystetstvo v konteksti muzychnoi kultury Volyni 20–pochatku 21 st. [Bandura Art in the Context of Volyn Musical Culture of the 20th– early 21st cent.]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
23. Chernetska N. H. (2015). Spetsyfika diialnosti tvorcho-mystetskoï laboratorii v osvithnomu zakladi 21 stolittia [The specificity of the activity of creative-artistic laboratory within an educational establishment of the 21-st century]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu kultury i mystetstv*: zb. nauk. prats. Issue 32, 120–125 [in Ukrainian].